

WIM DEKKERS, MARCEL BECKER,
MARTIEN PIJNENBURG

Inleiding

De woorden 'thuis', 'thuis zijn' en 'thuis komen' spelen een belangrijke rol in het dagelijkse leven. Zij worden ook vaak in overdrachtelijke zin gebruikt om greep te krijgen op ervaringen en emoties die moeilijk onder woorden te brengen zijn. 'Thuis' heeft doorgaans een positieve betekenis. Het is goed om thuis te zijn. 'Zoals het klokje thuis tikt, tikt het nergens' is de boodschap van tal van liederen, gedichten, romans en films. 'Thuis zijn' is dus zowel een ideaal als een metafoor die gestalte geeft aan dat ideaal.

Op 19 november 2010 vond te Nijmegen het congres 'Een behouden thuiskomst. Idealen in de palliatieve zorg' plaats. Het congres was georganiseerd door het Centrum voor Ethiek van de Radboud Universiteit Nijmegen en de sectie Ethiek van de afdeling IQ healthcare van het UMC St Radboud, in samenwerking met het Post Academisch Onderwijs Heyendaal van het UMC St Radboud en het Soeterbeeck Programma van de Radboud Universiteit Nijmegen.

Het uitgangspunt van dit congres was dat ook in de palliatieve zorgverlening 'thuis' en 'thuis zijn' een belangrijke rol spelen, maar dat de functie van deze begrippen nog veel te weinig is onderzocht. De centrale vraag tijdens het congres was: kan het doel van palliatieve zorgverlening worden omschreven als een 'behouden thuiskomst' en kan een bezinning op 'thuis' als ideaal en metafoor eraan bijdragen dat professionals en mantelzorgers in de palliatieve zorg een beter zicht krijgen op waar het in hun werk eigenlijk om draait?

Meer toegespitst ging het om vragen die zowel de letterlijke als de figuurlijke betekenisdimensie van het woord 'thuis' betreffen: hoe kan de palliatieve zorg zo worden ingericht dat ernstig zieke en stervende patiënten 'een behouden thuis' wordt geboden? Hoe dienen we om te gaan met de wens van patiënten om thuis te sterven? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat een patiënt 'goed in zijn vel zit', dat wil zeggen 'thuis is in zijn lichaam', ondanks pijn, moeheid en andere klachten? Kunnen mensen met dementie beter thuis of in een verpleeghuis worden verzorgd? Hoe kan het idee van sterven als een spiritueel 'thuiskomen' zorgverleners helpen hun werk te doen? Kan de zorgverlener zelf 'thuis komen' door zijn of haar beroepsmatige of vrijwillige inzet voor palliatieve zorg?

Dit boek is een bundeling van de bewerkte voordrachten die tijdens dit congres zijn gehouden. Het volgt grotendeels het programma. In zijn inleidende bijdrage presenteert Wim Dekkers een 'kleine fenomenologie van huis en thuis' en schetst hij een kader van vier betekenislagen die kunnen worden onderscheiden wanneer het gaat om de relevantie van de notie 'thuis' voor de palliatieve zorg: (1) thuis zijn/komen in het eigen huis of in de eigen woonomgeving, (2) zich thuis voelen in het eigen lichaam, (3) thuis zijn in een menswaardige psychosociale omgeving, en (4) thuis komen in een spirituele betekenis, in het bijzonder doelend op de laatste levensfase en op doodgaan als een terugkeer naar de oorsprong van het bestaan. Vervolgens schetst Jacques De Visscher 'de behouden thuiskomst als ultieme bestemming'.

Daarna volgen vier paren van bijdragen waarin de vier genoemde betekenislagen verder worden uitgediept. Geprobeerd is elk van deze lagen steeds vanuit twee invalshoeken nader in kaart te brengen. Dit heeft geresulteerd in een mix van perspectieven: medisch-praktisch, psychologisch, wetenschappelijk, filosofisch en theologisch. Deze acht bijdragen zijn in paren gegroepeerd onder de respec-

tievelijke noemers: (1) Thuis zijn in de eerste lijn (Carel Veldhoven en Judith Prins/Wim Dekkers), (2) Thuis zijn in het eigen lichaam (Evert van Leeuwen en Kris Vissers), (3) Het thuis van mensen met dementie (Cees Hertogh/Wim Dekkers en Yolande Kuin), en (4) Sterven als thuis komen (Kees Waaijman en Marinus van den Berg).

Onder een vijfde noemer, 'Het huis van de zorgverlener', gaat Marc Desmet in op de vraag of we ook wat betreft de zorgverlener kunnen spreken van een behouden thuiskomst, en wat dat dan zou kunnen betekenen. De bundel wordt afgesloten met een epiloog van Marcel Becker, die discussieleider was op het genoemde congres. Hij herlas alle bijdragen en plaatst ze in de ruimere context van de zorgethiek.

Graag zeggen wij dank aan alle auteurs voor hun bereidheid hun voordracht uit te werken tot een lezenswaardig essay. Wij danken de wetenschappelijke raad van het Thijmgenootschap voor de mogelijkheid deze bundel uit te geven in de Annalen van het Thijmgenootschap. Wij danken tevens drs. Valesca Hulsman, die de eindredactie van deze bundel op zich heeft genomen.